

АЛПАТАУ Ардагері

alm_obl_ardager@mail.ru

Алматы облыстық қоғамдық-саяси газеті

№42 (156) 1 қазан 2026 жыл

1 ҚАЗАН - ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРТТАР КҮНІ!

АҚСАҚАЛДАРЫМЫЗ-АСЫЛ ДӘСТҮРДІҢ АРҚАУЫ

Ардақты ардагерлер! Сіздерді 1 қазан-халықаралық қарттар күнімен шын жүректен құттықтаймыз!

Қарттық–өмірдің көргені мен түйгені мол, ақыл-парасат пен өнегенің биік белесі. Сіздердің елдің өсіп-өркендеуіне қосқан еңбектеріңіз, кейінгі ұрпаққа қалдырған тағлымдарыңыз бен ақ баталарыңыз-баршаға үлкен үлгі. Сіздер-отбасының берекесі, қоғамның ақылшысы, жастардың бағыт-бағдар берер темірқа-зығысыздар. Ұрпақ тәрбиесіне сіңірген еңбектеріңіз бен ел игілігі жолындағы қызметтеріңіз әрдайым құрметке лайық.

Бұл күн-өмір жолынан тағлымды із қалдырған аға буынға деген құрмет пен ыстық ықыластың белгісі. Сіздер қоғамдық жұмысқа белсене араласып, жас ұрпақтың болашағы үшін аян-бай еңбек еттіңіздер. Бүгінде ақыл-парасаттарыңызбен кейінгі

буынға жол көрсетіп, тәрбие беріп, ұлттық салт-дәстүріміз бен рухани құндылық тарымызды дәріптеп келесіздер

Қазақ халқы қашан да қариясын құрметтеп, «Қариясы бар үйдің қазынасы бар»,деп бағалаған. Сіздердің әрбір ақыл-кеңес-теріңіз бен өнегелі өмір жолдарыңыз-кейінгі ұрпақ үшін баға жетпес тәрбие мектебі.

Осы айтулы күні баршаңызға зор денсаулық, ұзақ ғұмыр, баянды бақыт, отбасыларыңызға амандық пен береке тілейміз. Ұрпақтарыңыздың қызығын көріп, немере-шөберелеріңіздің ортасында мерейлеріңіз арта берсін!

Ерболат ТҰРЫМБЕТОВ,
«Ардагерлер ұйымы» Республикалық қоғамдық бірлестігі
Алматы облысы филиалының төрағасы.

АПТА ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

«Жомарт жүрек» қайырымдылық акциясы

Ұйғыр ауданы. Жакында аудандық ардагерлер ұйымының алқа мүшелері Е. Нұрсейтов, С.Қапаров, Р.Сартолова, «Асыл ана» қоғамдық ұйымының төрайымы Н.Байсеркеева және Шонжы ауылдық округінің маманы Б.Акадиеваның ұйымдастыруымен «1-қазан Қарттар күніне» орай «Жомарт жүрек» қайырымдылық акциясын қолдау мақсатында «Есімдесің асыл қазыналар» атты шара ұйымдастырып, жалғызбасты, көпбалалы, камқоршы - қорғаушы, еңбек және тыл ардагерлері Ж.Арғынова, К.Аласуниева, Қ.Сабырбекова, К.Алғожаева, З.И.Упуренко, Х.Розахунова, Ы.Асаубасвардың үйлеріне арнайы барып, тұрмыс жағдайларымен танысып, азық - түлік себептерін тарқатып қайтты. Қарияларымыз ақ жүректерімен ризашылықтарын білдіріп,, келешек ұрпақтары үшін жасаған игі істерінің ұмытылмай, еске алып құттықтап келгендерге рақметтерін айтты.

xxx

Жамбыл ауданы. Аудандық ардагерлер ұйымының төрағасы Ескелді Қасымов және Жамбыл аудандық кітапханасының директоры Аяужан Садуақасова 1-қазан Қарттар күніне орай Жамбыл ауданының Құрметті азаматы,14-жыл ардагерлер ұйымының төрағасы болып жұмыс атқарған Қырғызбек Атагелдиев. Жамбыл ауданының Құрметті азаматы, Қарғалы ауылдық округінің соңғы 10 жылдай ардагерлер кеңесінің төрағасы болған Сәлім Бектембаев, Жамбыл ауданының Құрметті азаматы, жазушы Тұрсынбек Ешенкулов, тыл ардагері Манатжан Мұқатаев, Қарғалы шұға комбинатының зейнеткері, ардагер тігінші Айман Мұқатаева және ҰОС ардагері Федор Ковалёвті құттықтап, азық-түлік пен мерекелік себеттер тарқатты.

БІР АУДАННАН ҮШ ХАБАР

Шаралар өтті

Профессормен кездесу өтті

Ауылшаруашылығы ғылымдарының докторы, профессор, Кеген ауданының тумасы Мұрат Қойшыбаев өзі оқыған Ө.Жаңабаев атындағы орта мектепте кездесу ұйымдастырды.

Кездесуге ардагерлер, мұғалімдер, ауыл тұрғындары және мектеп оқушылары қатысты. Кездесуді мектеп директоры Д.Жетібаева ашып, ғылым докторының өмір жолымен таныстырды. Бұдан кейін сөз кезегін алған М.Қойшыбаев осы ауданның шырайлы өңірінде туғанын, сол жерде бастауыш мектепті бітіріп, қазіргі Ө. Жаңабаев атындағы орта мектепте оқуын жалғастырып, 1959 жылы орта білім алғанын, сол жылы Қазақстанның ауыл шаруашылық институтының агро факультетіне оқуға түседі. 1964 жылы бітіріп шығып, ғалым-агроном мамандығын алған. Алғашқы еңбек жолын Кеген аудандық ауылшаруашылығы басқармасына бас агроном болып қызметке келеді. М.Қойшыбаев өзінің ғылым жолына бет бұрғанына жан-жақты тоқталып өтті. Қазақстанның барлық жерінде астық өндіруде үздік технологияларды өндіріске енгізуде айтулы жұмыстар атқарды. Ғалымның ұзақ жылдық еңбегінің нәтижесінде бірнеше кітаптары жарық көрді. Мұнан кейін аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Ш.Тұрсынов, тағы басқа адамдар ғалымның еңбек жолы жайлы айтып берді. Кездесу соңында ғалым берілген сұрақтарға жауап берді.

«Таза Қазақстан»

Сенбіліктегі серпінді еңбек

Кеген ауданында «Таза Қазақстан» акциясына аудан еңбеккерлері де бір кісідей қатысты. Барлық елді-мекендерде 19 қыркүйекте өткен сенбілікте ауаларды, ауыл шеттерін тазалап, қысқа әзірліктер жүргізді.

Аудан орталығы Кеген ауылында жалпы адамдар бірнеше топқа бөлінді. Олар барлық көшелерді тазалады. Күл-қоқыс тастайтын орындарды ретке келтірді. Сондай-ақ мекеме, ұйым мүшелері өз ғимараттарының айналасын тазартып ретке келтірді. Осындай игілікті істердің нәтижесінде «Таза Қазақстан» акциясы жоғары деңгейде өтті.

Әскери міндет

Күзгі әскерге шақырылым басталды

Күзгі әскерге шақырылым Кеген ауданында да ұйымшылдықпен жүргізілуде. Отан қорғау қызметіне алынатын жастарды салтанатты түрде шығару дәстүрге айналды. Осындай игілікті шара өткен 21 қыркүйек күні аудандық қорғаныс істері жөніндегі ғимараттың алаңында өтті.

Салтанатты шараға аудан әкімінің орынбасары К.Қабылбеков, аудандық қорғаныс істері жөніндегі бөлім бастығы Ө.Жұмаханов, аудандық ішкі саясат бөлімінің басшысы Е.Қалқабев, аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Ш.Тұрсынов, Кеген ауылдық округінің әкімі Е.Ысқақ және әскерге кетушілердің ата-аналары қатысты. Алғашқы сөз алған аудан әкімінің орынбасары К.Қабылбеков жас сарбаздарға сәт сапар тіледі. Аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Ш.Тұрсынов бата берді. Сонымен қатар, жас сарбаздарға сыйлықтар табысталды.

ТАҒЫМДЫ КЕЗДЕСУ

ДӘСТҮРДІ ДӘРІПТЕГЕН ДАРА ЖОЛ

Бабадан қалған асыл мұраны ұлықтап, ұлттық колөнерді кәсіпкерлікпен бұштастырған өнер иелерінің еңбегін дәріптеу-бүгінгі күннің басты парызының бірі. Ағаштың өз тілін түсініп, одан бұйым жасайтын шебердің қолында қандай күдірет бар десеніңіші. Бір қарағанда қарапайым ғана ағаш кесіндісі ұста қолына тигенде тұрмысқа қажетті дүниеге ғана емес, ұлттық болмысты танытатын өнер туындысына айналады. Сол сияқты көзге жылы ұшырайтын ою-өрнекте жай әшекей емес.Оның астарында халықтың талғамы, тарихы мен дүниетанымы жатыр.

Осындай ойға жетелеген тағылымды кездесу Байкент ауылында өтті. Байкент ауылдық мәдениет үйінде ұй-

одан да жоғары. Себебі шебер тек бұйым жасап қоймайды, ол-ұлттық нақышты сақтаушы, дәстүрді жалғастырушы.

ымдастырылған «Іскерлік және жана-шырлық»атты басқосу ұлттық колөнерді ұлықтап, атадан қалған өнерді кәсіппен сабақтастырып жүрген жергілікті шеберлердің еңбегін көпшілікке таныстыруға арналды.

Бұл жолы көпшілік назарына екі тағдыр, екі кәсіп, бір мақсат ұсынылды. Шараның басты кейіпкерлері ағашқа жан бітіріп, саусағынан өнер тамған Байкент ауылының тұрғыны, ағаш шебері Ержан Нұрмұхамбетов пен ұлттық нақыштағы бұйымдарды нәзік талғаммен дайындап, кәсібін дөңгелетіп отырған М.Түймебаев ауылының шебері Жәнісгүл Дәулетова болды. Екі шебердің де тағдыр жолы өзгеше. Екеуі де мүмкіндігі шектеулі бола тұра өздерінің еңбекке деген ынтасы мен табандылығының арқасында қолөнерді кәсіпке айналдырып, еңбегімен көпке үлгі болып келеді. Олардың жетістігі адамның мүмкіндігін шектеу емес, керісінше, талап пен жігердің жаңа жол ашатынын көрсететін тағылымды мысал. Екеуінің де кәсібіне сырттай қарасаңыз бұл – қол еңбегі. Ал тереңірек үңілсеңіз, мұнда үлкен ізденіс, табандылық, талғам және ұлттық құндылыққа деген жауапкершілік жатыр. Кездесу барысында шеберлермен өткен еркін сұхбат салихалы сөз бен сырлы әңгімеге ұласты.

Тәжірибелі кәсіпкерлер колөнердің қыр-сыры, өнімді тұтынушы талғамына бейімдеу, ұлттық мұраны жаңғырту жолындағы қажырлы еңбектері жайлы ой бөлісті. Бүгінде кәсіпкерлікке қадам бастатын адамға мүмкіндік көп болғанымен, сол істі тұрақты кәсіпке айналдырудың өзіндік қиындығы бар. Әсіресе қол еңбегіне негізделген кәсіпте әрбір өнімнің артында уақыт пен төзім тұр. Бір бұйымды жасауға кеткен сағаттарды есептегенде ғана шебер еңбегінің салмағын сезінуге болады.

Ал ұлттық колөнердің жауапкершілігі

Ержан Нұрмұхамбетовтің ағаш өңдеуге деген қызығушылығы да осындай ізденіспен ұштасып отыр. Ағаштың табиғи қасиетін сақтай отырып, одан тұрмысқа қажетті әрі мәні бар бұйым жасау ұқыптылық пен шеберлікті талап етеді. Өзі ісіне деген сүйіспеншілігі мен табандылығының арқасында ағашты жай ғана өңдеп қоймай, оған ұлттық сипат бере білуде.

Жәнісгүл Дәулетованың еңбегінен де ұлттық нақыш пен қазіргі заман талғамының тоғысын көруге болады. Дәстүрлі ою-өрнекті заманауи бұйымдарға енгізу арқылы ұлттық өнердің бүгінгі қоғамдағы орнын айқындауға өзіндік үлес қосып келеді.

Екі шебердің өмір жолы мен еңбегінен бір нәрсені анық аңғаруға болады, ұлттық өнерді сақтау оны тек дәріптеумен шектелмейді. Оны күнделікті өмірге енгізіп, кейінгі ұрпаққа жеткізу керек. Ал кәсіпке айналған өнердің өміршендігі де осында. Тағылымды кездесудің тағы бір ерекшелігі - аға буын өкілдерімен бірге жастардың да қатысуы.

Жиынға Іле ауданы ардагерлер ұйымының төрағасы Әмзе Исаев, «Асыл

анна» қоғамдық бірлестігінің төрағасы Бағдат Байпақбаева, бастауыш ардагерлер ұйымдары мен «Асыл анна» қоғамдық бірлестігінің өкілдері, мектеп ұстаздары, ауыл белсенділері және жоғары сынып оқушылары қатысты. Шеберлердің еңбегіне жоғары баға берген Әмзе Әлдибекұлы бұл бастаманың өсіп келе жатқан жас ұрпақты еңбекқорлыққа, отансүйгіштікке баулудағы орны ерекше екенін атап өтті. Ұлттық өнер туралы үлкендердің айтқан әңгімесі мен оны көзбен көріп, шебердің өзінен сұрау-екі бөлек дүние.

Осыны түсінгендей, жасөспірімдер шеберлерге өздерін қызықтырған сауалдарын қойды. Сұрақтардың өзі-ақ жастардың тақырыпқа бейжай қарамағанын аңғартты. Ал мұндай қызығушылықтың өзі-үлкен үміт. Себебі ұлттық өнердің болашағын қаншалықты дәріптегенімізге ғана емес, ертең оны жалғастыратын ұрпақтың бар-жоғына байланысты. Тағылымды кездесудің мазмұнды өтуіне ұйымдастырушылардың да қосқан үлесі зор.

Шараны Боролдай кенті ардагерлер ұйымының төрағасы Нұрлан Шорманов, Байкент ауылдық округі ардагерлер ұйымының төрайымы Жаңыл Оғызбаева ұйымдастырды.

Ал кездесуді Байкент ауылы мәдениет үйінің директоры Жұлдыз Бұзауқызы жүргізіп, басқосудың өзара сұхбат пен тағылымды әңгіме арнасына ұласуына ұйытқы болды. Жиын соңында сөз алған қонақтар колөнер шеберлеріне ризашылық білдіріп, олардың бастамаларының жастарға берер тәрбиесі мол екенін

атап өтті. Расында, ел ішінде өз ісін адал атқарып, қандай қиындыққа қарамастан ұлттық өнерді ұлықтап жүрген азаматтарды қолдау-ортақ міндет. Ержан Нұрмұхамбетов пен Жәнісгүл Дәулетованың еңбегі-соның айқын көрінісі.

Өнерге деген сүйіспеншілік пен еңбекке деген адалдық тоғысқан жерде мүмкіндік те, нәтиже де бар. Ал ұлттық мұраны қадірлеп, өсіп келе жатқан ұландарына жеткізетін жандар барда халқымыздың колөнері де, дәстүрі де өз жалғасын таба бермек.

Бағдат БАЙПАҚБАЕВА,
Іле ауданы «Асыл ана» қоғамдық бірлестігінің төрайымы.

● ҰРПАҚТАР САБАҚТАСТЫҒЫ

ҮЛКЕНГЕ ОРЫН БЕРУ- ӘДЕП

Үлкенді құрметтеу, қарттарға сый-құрмет көрсету және қоғамдық көлікте мәдениеттілік сақтау мәселелері бойынша Қонаев қаласының ардагерлері «АТО» автобус паркінің директоры Чимчиков Біржан Құрманжанұлымен кездесу өткізді. Кездесу барысында ардагерлер үшін автобустардың ішінде арнайы орындарды белгілеу, мүмкіндігінше қарт адамдарға орын беру және жастарға үлкенді сыйлау жөнінде түсіндіру жұмыстарын жүргізу мәселелері талқыланды.

Автобус паркінің басшысымен кездесуде Қонаев қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Базарбай Оралбаев: «Автобустарда ардагерлерге салонның алдыңғы жағынан арнайы бөлінген аймақ орындарын белгілеу қажет»,-деген ұсынысын жеткізді.

-Қазақстан Республикасының «Автомобиль транспорты туралы» Заңының 27-бабында «Қоғамдық көлікпен тасымалдау кезінде жолаушылардың жекелеген санаттарына берілетін басымдықтар» қарастырылған. Оған мүгедектігі бар жандар, зейнеткерлер, жүкті әйелдер мен мектеп жасына дейінгі баласы бар жолаушылар жатады.

Басымдық деген сөз-салонның алдыңғы жағындағы санаттағы жолаушыларға басымдық береді және бұл құқық арнайы белгіленген орындарға ғана жүретінін ескеруіміз керек. Егер мұндай орында басқа жолаушы

отырса, жеңілдігі бар адамның оны босатуға сұрауға толық заңды негізі бар. Алдағы уақытта қалаішілік автобустарда орындарды белгілеуді қолға аламыз»,-деді автопарк басшысы Біржан Құрманжанұлыөз ілтипатын білдіріп.

Барлық дәуірде үлкендер мен жастар арасында көзқарас айырмашылығы болған. Ежелгі грек философы Сократтың өзі: «Біздің жастар сән-салтанатты жақсы көреді, тәрбиесі нашар, басшыларды келемеждейді және қарттарды мүлде құрметтемейді. Қазіргі балаларымыз нағыз озбырларға айналды, бөлмеге жасы үлкен адам кіргенде орнынан тұрмайды, ата-аналарына қарсы сөйлей-

ді»,-деген екен.Бұл сөздер осыдан 2 500 жыл бұрын айтылса да, олардың мазмұны бүгінгі күнмен үндесіп жатқанын жоққа шығара алмаймыз.

Әр замандағы әрбір жаңа ұрпақ, жас буын өзінің өзгешелігімен, қоғамға мүлде жат қызығушылықтарымен, өмірге деген көзқарасымен алдыңғы буынның наразылығын тудырып отыратыны-заңдылық. Аға буынның өкілдері, яғни ардагерлер «ұят болады», «үлкенге қарсы сөйлеуге болмайды» деп әдептен озбай жүруге дағдыланғандары рас. Қалай десек те, жалпы посткеңестік елдердің көбінде жағдай ұқсас. Үлкенге орын беру-заңнан бұрын, сүйекке сіңген әлеуметтік норма, мә-

дени әдет. Ол кодекске емес, «ұят болады» деген сөзге сүйенеді.

Орталық Азияда бұл сұрақ тек абырой мен әдептің еншісінде қалса, Азияның басқа елінде орынды нақты белгілеп беру жолын таңдаған. Оңтүстік Кореяның Қазақстаннан айырмашылығы заңда емес, мәдениетте. Оңтүстік Кореяда қоғамдық қысым өте қатты. Жастар вагондағы орындар бос тұрса да, онда отырмауға тырысады. Бұл заңнан қорыққаннан емес, елдің сөзінен ұят болмасын дегені.

Кездесу барысында автобус жүргізушілеріне аялдамаларда қарт адамдарға қолайлы жағдай жасау, қажет болған жағдайда үлкен кісілердің алдыңғы есіктен кіруіне мүмкіндік беру туралы ұсыныстар айтылды. Осы бағытта автопарк басшылығымен атқарылатын бірқатар жұмыстарды жоспарлап, бірлесіп жүзеге асыруға келісілді.

Заң мен әдеп-екі бөлек нәрсе. Заң ең төменгі ережені белгілесе, тәрбие мен мәдениет адамнан әлдеқайда жоғары деңгейді талап етеді. Иә, үлкенді сыйлау керек. Бірақ жасы үлкен кісілер де сыйлауға лайықты болуы тиіс. Жастар, балалар-үлкендердің ұлтына, дініне қарамай бірден орын берсе, ол-үлкенге деген құрметтің, адамгершілік пен мәдениеттің басты белгісі. Қоғамдық көліктің де қарапайым әдебі бар екендігін ұмытуға болмайды. Өз бойымыздағы жағымды қасиет пен қоғамда қабылданған әдеп нормаларын саналы түрде орындап жүрсек бәрі ретретімен қалпына келеді.

Заңғар АЛТАЙ.
Қонаев қаласы.

● ФИБРАТТЫ ЖОЛ

Қайсар рухты қазақ қызы

Әр отбасының жан шуағы, мейірімі мен махаббаты, төзімі мен даналығының, ұрпақ тәрбиесіндегі тағылымы мен ұлағатының алтын тұғыры болған, арда Аналар ұрпаққа тек өмір сыйлаумен ғана шектелмеген. Ел басына құн туғанда, қолына қаруалып, елін, жерін жаудан қорғап, ұлтының ұясын сақтап, жұртына сүйенсе арқасы, таянса тірегі, қорғанса қалқаны, саясы бола білген.

Қилы заман көшінде, ұлы күрес жолында елін қорғаған батырлармен тең түскен, қазақ хандығы тұсында тақмұрагерлерінің анасы ғана емес, ел билеген хандардың жары, ақылман кеңесшісі болған Әйел-Аналар жайлы тарихтан алар танымымыз жетерлік. Қазақ тарихында саяси қызметпен немесе әскери іспен айналысып қана қоймай, олардың ішінде ел басқарған, көрші елдермен қарым-қатынаста мемлекетаралық мәселені дипломатиялық жолмен шеше білген, ату қаруы-садақты, шабу қаруы-қылышты ұстағанда ыңғайлы болсын деп, тіпті оң жақ омырауын сылып тастаған, өз есімдерін жауынгерлігімен жария еткен 200 мыңға жуық жау жүрек қыздарымыз бен ел рухын асқақтатқан батыр аналарымыздың ерлігі – дәуір дерегінің айнымас айғағы.

Халық ауыз әдебиетіндегі ат сүрінгенше, ақыл тапқан ұшқыр ойлы, даналығымен дараланған әйел бейнелері, елшілік жолында ақ жаулығын жалау етіп, ел мен елдің арасындағы бітіспес дауды, қан төгісті бітімгерлікпен шешкен, дана даланың дарабоз аналары, Ұмай, Бегім, Қызай, Бопай, Домалақ, Абақ, Қарашаш, Күнбике сынды аналарымыздың қатарындағы ел есіндегі есімдер легі қаншама?!

Сақ дәуіріндегі ең алғаш «Атты жауынгерді» құрып, жорық жолында ту көтеріп, аты әлемге әйгілі болған Әсипа Ана, қазақ жерін жаулап алмақ болған қанды қол Парсы патшасы Кирге қарсы тұрып, қайсар ерлігімен жеңіске жеткен Сақ ханшайымыТұмар және заманының заңғар ханшайымы атанған Зарина ерлігі- қай заманда да Түркі халқы әйелдерінің жігерін жанып, тамырда қанын тулатып, жүрегіндегі намысын оятып, көш бастатқаны да тарихтан белгілі.

Қазақ әйелдерінен шыққан өз заманының қоғам қайраткерлері, 37 жасында ел басқарған сұлттан, қазақ әйелдерінен шыққан алғашқы «Хан-Ана», Уәлиханның жесірі, тақ мұрагері, Шоқанның әжесі-Айғаным Сарғалдаққызы, қазақтың батыр қыздарының бірі, Кеңесары ханның қарындасы, Әбілқайыр ханның жұбайы, ханның тең билеушісі, кеңесшісі, садақ ату, шыбық кесу, шабандоз әдістерін, қылышпен семсерлесу сияқты соғыс техникасын мықты меңгерген, «Хан-Ана» атағына ие болған Бопай хан мен бүкіл түркі әлемінің алғашқы дипломатиялық өкілі- Ару сұлтан ха-

ным – тарих тудырған тұлғалар.

Қай дәуірде де кеменгерлігімен танылған, бөрі жүрек, әйгілі түркі әйелдерінің ерлік рухынан отты қалып, қуаттанып өскен қазақ қыздары адамзат тарихында болған соғыстардың ішіндегі Кеңес Одағының 27 миллиондай бейбіт тұрғыны мен жауынгерлерінің өмірін қиған, ең қасіретті сұрапыл соғыста да батырлықтың үлгісін таныта білді.

1941 жылы Ұлы Отан соғысы басталғанда қолына қару алып, Отан үшін жанын пида еткен, Шығыстың жарық жұлдыздары Кеңес Одағының қос батыры – Мәншүк Мәметова, Әлия Молдағұлова және бейбіт өмірде халқына адал қызмет етіп, ел құрметіне бөленген қазақтың тұңғыш ұшқыш қызы Хиуаз Доспанова, гвардия лейтенанты, командир Алтыншаш Нұрғожина сияқты қайсар рухты қазақ қыздары – дәуір тұлғаларының жалғасы.

1418 күн мен түнге созылған сұрапыл соғыста Қазақстаннан аттанған 1,2 миллионнан астам адамның, 185 қыздың ішіндегі 73 қазақ қыздары-

тапсырмаларын, басқа ұлт өкілдерімен бірге табандылықпен орындап, Батыс майдандағы «Екпінді» армияның 335-і артиллериялық полкінде, 1942-1945 жылдары «Кіші жерді» азат етуге, Кавказда Әзірбайжан елінің астанасы Баку қаласы мен Махачкаланы жаудан қорғауға қатысып, «Ерлігі үшін» және «Кавказды қорғағаны үшін» медальдарымен марапатталған.

Еліне деген ұлтжандылық, сүйіспеншілік рухпен, әппақ-адал арымен асқақ арманын байрақ етіп, қан майданда қаһармандық пен айбыны асқақ ерліктің өшпес алауын жағып, Жеңіс шыңына жеткен, Кеңес жауынгерлерінің қатарында 1945 жылы маусым айында, туған елге жеңіспен оралған София Әбубәкірқызының анасы Рабиғамен қауышқан сәтіндегі суреті республикалық «Социалистік Қазақстан» газетінің 1945 жылғы 25 маусымындағы «Туған елге қош келдіңіздер, жеңімпаз жауынгерлер!» деген тақырыппен жарық көрген мақалада жарияланған.

ның даңқты жолында, 1942 жылы 18 жасында өзі сұранып майданға аттанған, барлаушы қыз Иманбаева София Әбубәкірқызының да ерлік жолының өшпес ізі жатыр.

Әскери дайындық кезінде батыр қыз Әлия Молдағұловамен бір жарым ай әскери дайындықта бір бөлімде болған, табиғатынан өжет, қырандай қырағы, өр мінезді София Әбубәкірқызы барлаушылар бөліміне жіберіледі. Майданның алғы шебінде, жау тылында әскери барлау

сыз құрбаны болып, «халық жауы» деген айып тағылып, атылып кеткен әкесі Әбубәкірдің арманын жалғап, ақиқатқа қол жеткізуді жасынан мақсат тұтқан София түбі бір ақиқат таңының атарына сеніммен қарап, келер күннен үмітін үзбеген.

Нұрынан мұңы басым балалықтың ащы кермегін татып өскен жас қыз, 16 жасында Татар АССР-нің Бугулма қаласындағы 16 телеграфта еңбек жолын бастаған. Анасымен бірге Алматыға қоныс аударған соң, Алматы қаласындағы Жамбыл атындағы орта мектепте аға пионер вожатый, Алматы қалалық телеграф мекемесінің бас маманы қызметтерін атқарды.

1942 жылы Ауыл шаруашылық техникумында оқып жүріп, Ленин аудандық әскери комиссариатына барып, сұранып, өз өтінішімен майданға аттанып, 1945 жылы туған жерге жеңіспен оралған ол Алматы ауыл шаруашылық техникумындағы оқуын қайта жалғастырды.

Соғыстан соң, қазақстандық «Әскерге, Авиацияға жәнеФлотқа ерікті жәрдемдесу қоғамының» (ДО-СААФ) арнайы дайындығынан өтіп, 1946 жылы 9 мамырдағы Отанымыздың астанасы Мәскеу қаласында өткен «Ұлы Жеңісті ұлықтау» мерекесінде Қазақстаннан іріктеліп барған қатысушылардың қатарында, Иманбаева София Әбубәкірқызының ат үстінде «Ат спорт шеруімен» (Конный спортивный парад) жүріп өтіп, «Спорттық ату» (спортивная стрельба) сайысына қатысып, I орынды жеңіп алғандығы- өзінің әр қадамындағы жеңісіне деген сенімділігі, жігері, қайраты, мықты рухы дер едік.

1945-1949 жылдары Алматы қаласы Ленин аудандық комсомол комитетінің нұсқаушысы, мектеп істері

бөлімінің бастығы қызметтерін атқарды. Екі тілді меңгерген, білімділігімен, біліктілігімен, іскерлігімен көзге түскен София Әбубәкірқызына зор сенім артылып, Қазақстан ЛКСМ Орталық комитетінің жолдамасымен 1950 жылы шалғайдағы қазақи ауыл, Балқаш ауданына, аудандық оқу бөліміне қызметке жіберіліп, ұзақ жылдар кадр бөлімінде, оқу-ағарту саласында абыройлы қызмет етіп, құрметті зейнетке шықты.

Бейбіт өмірде бақытын, бағын, өмірлік қосағын, жарын байтақ Балқаш өңірінен тапқан София анамыз 1950 жылы білім беру саласының қызметкері, ұстаз Ахметбек Самылтырұлымен бас қосып, отау тігіп, шанырақ көтерді.

Ел іші алтын бесікте ұрпақтары, 3 ұл 1 қызы, Әспет, Мақұлбек, Әріпбек, Мейрамбектер дүниеге келіп, рулы ел, ұялы терекке айналды. Ардақты ана, асыл әке атанып, халық құрметіне, ел сыйына бөленді.

Бүгінде Испания қаласында тұратын қызы Әспет-шетелдегі қазақ әйелдері қоғамдастығының төрайымы. Әлемдегі 83 мемлекетті аралап, қандас бауырларымызға қазақтың салт-дәстүрін дәріптеп, ұлттық құндылықтарын ұлықтауда еңбек сіңіріп жүрген ұлағатты ұстаз. Ұлы Мақұлбек- жоғары білімді, зейнеттегі құрылыс маманы.

Ата-анасының құт мекені, Ахметбек ағамыз бен София анамыздың қарашаңырағы Мейрамбектің отбасына, қазіргі түтінін түтетіп отырған немес-ресі Әселдің үйіне жиі атбасын бұрып тұратын Әспет апай Ұлы Жеңістің 80 жылдығында туған жері Балқаштағы тарихи-өлкетану музейінің меңгерушісі Ахмет Қуанышбекұлы мен аудан орталығындағы М.Сенгірбаев атындағы орта мектептің директоры Айгүл Жұмаханқызымен жүздесіп, аталған мектептен анасының атындағы кабинет ашу жөнінде ортақ шешімге келді.

19 қыркүйекте жерлесіміз, Ұлы Отан соғысы майдангері, еңбек ардагері Иманбаева София Әбубәкірқызының ғибратты өмір жолын ұлықтау мақсатында М.Сенгірбаев атындағы орта мектептегі тарих кабинетінің ашылу салтанаты қарсаңында, София Әбубәкірқызының ұрпақтары аталған кабинетке ақпараттық-көрнекілік, безендіру жұмыстарын жүргізіп, кабинетке заманауи талаптарға сай, жаңа үлгідегі LED экран-моноблок сыйға тартты.

Бұл құрмет – Ана рухына тағзым, ұрпаққа тағлым, болашақ жастарға таным боларлық, патриоттық тәрбие берудегі құтты қадам.

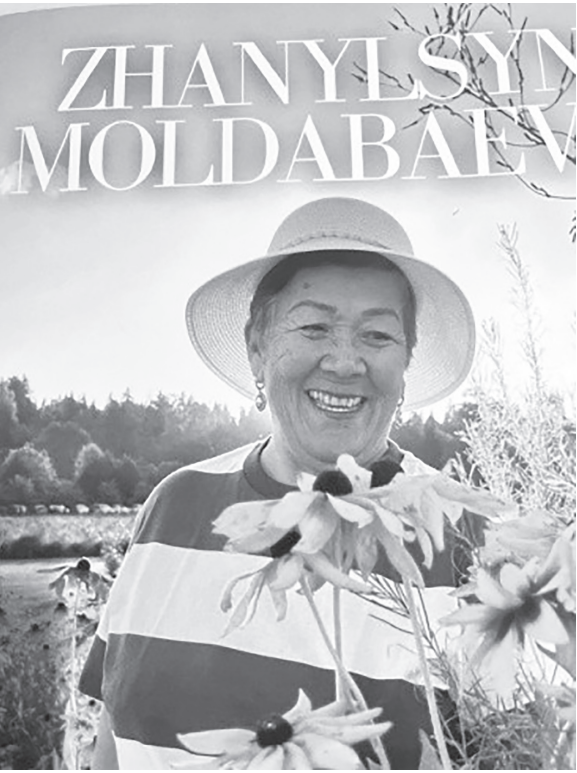
Есімі ел есіндегі София Әбубәкірқызы сынды аз анаға аудан орталығы Бақанас ауылынан көше атауы берілсе деген ел тілегі жүзеге асса, нұр үстіне нұр болар еді-ау!

Зәуреш ДЕМЕУҚҰЛОВА,
үздік өлкетанушы.

● АУЫЛЫНА СЫЙЛЫ АДАМ

Ауылымызда белсенді азаматтар баршылық. Солардың бірі жаны жайсаң Молдабаева Жаңылсын Рысмағамбетқызы туралы айтқым келеді. Ол 1955 жылы 27 наурыз күні Іле ауданы Жәпек батыр ауылында дүниеге келді. Алматы қаласындағы республикалық эксперименттік № 2 мектеп-интернатын 1972 жылы бітіріп, аттестат алып шықты.

ЖАНЫ ЖАЙСАҢ ЖАҢЫЛСЫН

Оқу бітіргеннен кейін 3 жыл кәрі әке шешесіне қарайласты. 1975 жылы Молдабаев Ғазиз атты Жібек жолы ауылының жігітіне тұрмысқа шығып, отау құрды. Қайын атасы Молдабаев Жаменке Ұлы Отан соғысының ардагері еді. Ал қайын енесі аталған колхозда есепші болып жұмыс атқарған. Көп балалы үлгілі отбасы болған.

● ЕСТЕ ҚАЛҒАН ӘҢГІМЕ

Әкем жайында үлкен ақсақалдың аузынан естіген осы бір шағын дүние есіме орала береді. Шамасы әкеме деген перзенттік сағынышым болар...

Әкеңді көрген өлмесін

Қасиетті Рамазан айында «Құрылысшы» ықшам ауданына ауызашарға келген едім. Бұрын келіп жайғасып, отырғандармен амандастым. Төрте отырған үлкен кісі, жасы үлкен ақсақал менің аты-жөнімді сұрады. Өзімнің кім екенімді айттым. Қасынан орын дайындап, ол мені жанына шақырып, отырғызды. Жөн-жосығын айтып, өзін таныстырды. Махамбетқали деген ағамыз екен. Еліміз егемендігін алған соң, Алматыға Хорезмдегі Қызылжар ауылынан көшіп келіпті. Асықпай өзі туралы айта бастады. Әңгімесінің төркініне үңілсем, кезінде тағдырдың теперішін көрген олар қуғын-сүргін уақытында Хорезмге барып паналаған екен.

«Бұрын айналысып көрмеген мақта егісіне араласып, жиын-терін кезінде келістіре алмай, киімдеріміз жыртық-жыртық болып, әбден әбіржіп, табысымыз тамағымызға жетпей жүрген едік. Сенің әкең – Мақсұт Қобланов Хорезм облысына ауыл шаруашылық басқармасына қызметке келді. Келе сала Әмударияның Арал теңізіне құятын жерінде екі кеңшар аштырды. Біріне Қызылжар, екіншісіне Достық деп ат қойдырды. Облыстағы ауып келген қазақтарды осы жерлерге жинады. «Сендер мал бағуды, малдың жайын білмейсіңдер» деп, басқа ұлт өкілдерін алдыртпады. Айнала қалың қамыс, шөп көп. Жер-жердің бәрі қалың тоғай. Дарияның балығы да жетерлік. Ата кәсібімізбен айналысып, қарнымыз тойып, дұрысталып қалдық. Әкеңнің жатқан жері жайлы болып, жаны жәннатта болсын!», - деді ақсақал.

Махамбетқали аға жақсы жағын айтып отыр, оған рахмет, бірақ сол Қызылжардағы өміріміздің екінші жағы бар еді.

Біз Үргеніште «Шават» деген су арнасының жағасында үлкен жер үйде тұратын едік. Әмударияның суы бөліне ағып, «Шават» арқылы облыстың шаруашылық жерлеріне баратын. Сол уақыттарда әкемді жоғары лауазымды қызметінен алып, отырған үйін үш күнде босатсын деген бұйрық келді.

Менің мектеп жасына толмаған кезім. Қарындастарым Аққағаз, Ақжүніс, інім Махмұд бар, анам жүкті еді. Қайтыс болған нағашымның қызы Қанымбике бәріміз Календерхана деген ауылға барып, бір бөлме жалдап тұрдық. Әкем мектепке тарихтан сабақ беретін мұғалім болып орналасты. Сол ауылда бірінші қазақ сыныбына мектепке бардым. Сол ауылда інім Мұхтар дүниеге келді. Қызылжарды ойласам көп дүние көз алдымда көлбеңдей береді.

Соның бірі әкемнің атқұмарлығы еді. Бала болсам да әлі есімде, әкем жеті жасар кезінде аламан атжарысқа, бәйгеге қатысқан екен. Соны бізге айтып отыратын. Ол туралы жыр жолдары да бар. Әкем туралы сырымда оны да айта кеткенді жөн көрдім.

Ж.Молдабаева сол жылы «Калинин» колхозында жұмысшы болып, өмір жолын бастады. Ауыл шараушылық техникумында сырттай оқи жүре еңбектен қол үзбеді. Колхозда комсомол жастар ұйымын құрып, басқарды. 1979 жылы партия қатарына қабылданды. 1987 жылы ядролық физика институтына жұмысқа орналасып, 30 жыл бойы табандап міндетін атқарды. Осы мекемеден зейнеткерлікке шықты. Бүгінде отбасында 2 ұл, 1 қыз тәрбиелеген асыл әже. Үшеуі де жоғары білім алып, қазақтың салт дәстүрімен ұлын ұяға, қызын қияға қондырып, 7 немере сүйіп бақытқа бөленіп отыр.

Жолдасы Ғ.Молдабаев 2015 жылы өмірден озды. Қазіргі кезде Жібек жолы ауылы бойынша қоғамдық қауымдастықтың белді мүшесі. Әлі күнге дейін ауылдың тыныс тіршілігіне белсене араласады. Ұйымдастыру қабілеті жоғары. Бүгінгі күні ауылдағы сыйлы адамдардың бірі атануы еңбегінің еленгені деп ойлаймыз. Қайын атасының атына өзі тұрған ауылдан бір көшеге есімін беру туралы өтініш білдіріп, округ әкімшілігі атынан қолдап тауып, осы күні Алматы облыстық ономастика отырысынан оң қорытынды алынып, міне бүгін армандаған ісіне қол жеткізіп отыр.

С.МЫҚТЫБАЕВА,
Панфилов ауылдық округі әкімінің
міндетін атқарушы.

● БЛАГОУСТРОЙСТВО

О КОНКУРСЕ
«НА ЛУЧШИЙ ДВОР»

Вначале была идея! Весной этого года жительница села Светлана Уцмаева высказала её активистам и жителям. Суть предложения была в следующем: определить лучший двор Жана Арны, имея в виду и палисадники, и участки перед жильём. Ведь двор двору рознь. У одной хозяйки (хозяйина) он весь в цветах и кустарниках, у других — буйство сорного курая да мусор.

Общественный совет поддержал новую инициативу. Тем более что она весьма актуальна в рамках ежегодной республиканской экологической акции «Таза Қазақстан», инициированной по поручению Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева. Запустили видеоролик-приглашение к участию в конкурсе «На лучшую придомовую территорию».

В один из сентябрьских дней, не откладывая в долгий ящик, мы прошлись по улицам села. Заметим — без предупреждения, для большей объективности. Наши сельские цветоводы были рады такому вниманию к своему увлечению и хотели, чтобы ряды любителей красоты ширились. А кто-то готов даже поделиться с соседями знаниями в этой сфере и семенами.

Всех без исключения мы наградили небольшими призами. Пока что в конкурсе приняли участие менее десятка дворов, а на будущий год, надеемся, количество участников возрастёт вдвое, а то и втрое.

Вот имена наших участников: Окан Жумаев, Бадыр Ибаев, Салтанат Базилова, Наташа Брызгалова, Чингиз Еменов, Светлана Уцмаева. Два человека по уважительной причине не смогли участвовать в мероприятии и лично представить свою придомовую территорию. Тем не менее мы отметили, что их дворы содержатся в порядке, озеленены и ухожены. Это Марьям Мамедова и Муртаза Жумаев.

Таковы итоги первого конкурса по озеленению и благоустройству в нашем родном селе.

Ну а тем, кто думает: «Зачем возиться с какими-то цветочками? Столько дел у меня посерьёзнее», — я бы напредила крылатую фразу индийского писателя, поэта, художника, лауреата Нобелевской премии Рабиндраната Тагора. О цветах он говорил так:

«Конечно, я мог бы обойтись и без цветов, но они помогают мне сохранить уважение к самому себе, ибо доказывают, что я не скован по рукам и ногам будничными заботами. Они — свидетельство моей свободы».

То есть человек не раб рутины, а существо свободное, ценящее красоту и эстетику.

А адыгский поэт Киримизе Жанэ применил в своих стихах такую метафору: «Цветы как люди, на добро щедры и, людям нежность отдавая, они цветут, сердца обогревая, как маленькие, тёплые костры».

Галина Игибаева,
жительница
микрорайона Жана Арна
г. Алатау

Марат ҚОБЛАНОВ.

● КІТАППЕН-БОЛАШАҚҚА

Family Book Time – Қонаев қалалық кітапханасы жанынан құрылған тұрақты оқырмандардың отбасылық клубы. Бүгінде клуб құрамында 12 отбасы бар. Бұл шаңырақтарды біріктіріп отырған ортақ құндылық – кітапқа деген сүйіспеншілік, отбасымен бірге уақыт өткізу және рухани дамуға ұмтылыс.

Клубтың басты мақсаты – отбасы құндылықтарын нығайту, кітап оқу мәдениетін насихаттау, ұрпақтар сабақтастығын рухани тұрғыда дамыту. Ал негізгі міндеті – отбасылық оқуды қызықты әрі эмоционалды үдеріске айналдырып, ата-ана мен баланы кітап арқылы жақындастыру, бірге оқуға, бірге талқылауға және өзара пікір алмасуға мүмкіндік жасау.

Family Book Time клубының әр кездесуі – отбасы мүшелерінің бір-біріне көңіл бөліп, кітап әлеміне бірге енетін ерекше сәт. Мұнда оқылған шығарма талқыланып қана қоймай, оның тәрбиелік мәні, кейіпкерлері мен өмірлік тағылымы туралы ой бөлісіледі. Осындай орта балалардың кітапқа қызығушылығын арттырып, ата-ананың да оқырмандық белсенділігін күшейте түседі.

● АКЦИЯ

Жол қауіпсіздігі – баршаға ортақ жауапкершілік. Жолдағы бір сәттік немқұрайдылық немесе белгіленген жылдамдықты сақтамау орны толмас өкінішке әкелуі мүмкін. Осыған орай, таяуда ауданымызда «Заң мен тәртіп» қағидаты аясында «Жылдамдықты азайт, өмірді сақта!» акциясы өтті.

«Жылдамдықты азайт, өмірді сақта!»

Акция барысында полиция қызметкерлері жол бойында көлік жүргізушілерін тоқтатып, жол қозғалысы ережелерін сақтау, жылдамдық режимінен аспау және жолдағы қауіпсіздік талаптарын орындау жөнінде түсіндіру жұмыстарын жүргізді. Жүргізушілерге жол қауіпсіздігіне қатысты ақпараттық брошюралар таратылып, көлік тізгіндеген әр азаматтың жауапкершілігі туралы айтылды.

Іс-шараға Райымбек ауданының прокуроры Ерлан Қасымбаев та қатысты. Ол жүргізушілермен жүргізілген түсіндіру жұмыстарына атсалысып, жол ережесін сақтаудың маңыздылығына назар аударды.

Акция тек көлік жүргізушілерін қамтып қана қоймай, мектеп оқушылары арасында да жалғасын тапты. Оқушыларға жолдан өту кезінде қауіпсіздік та-

лаптарын сақтау, жаяу жүргіншілер өткелін пайдалану, жол белгілеріне назар аудару және жол бойында сақтық шараларын ұстану жөнінде түсіндірмелер жүргізілді. Әсіресе мектепке бару және қайту кезінде жол қозғалысына мұқият болудың маңызы айтылды.

Жол қауіпсіздігі туралы білімді бала кезден қалыптастыру – жазатайым оқиғалардың алдын алудың маңызды жолдарының бірі. Себебі бала үшін жолдағы әр белгі, әр ереже-қауіпсіздікке бастайтын қарапайым, бірақ маңызды нұсқаулық.

Жолдағы тәртіп тек полиция қызметкерлерінің бақылауымен қалыптаспайды. Ол әр азаматтың саналы әрекетінен басталады. Рөлге отырған жүргізуші өзінің ғана емес, жолаушылар мен жолдағы басқа да адамдардың өміріне жауапты. Сол секілді әр жаяу жүргінші де

жол ережесін сақтап, өз қауіпсіздігіне жауапкершілікпен қарауы тиіс.

«Жылдамдықты азайт, өмірді сақта!» акциясының басты мақсаты – жол қозғалысына қатысушылардың қауіпсіздік мәдениетін арттырып, жол-көлік оқиғаларының алдын алу. Бірнеше минутты үнемдеу үшін асығудың адам өміріне төндіретін қаупі зор. Сондықтан жолда сабыр сақтап, белгіленген талаптарды орындау – әрқайсымыздың ортақ міндетіміз.

Заң мен тәртіп – қауіпсіз қоғамның берік негізі. Ал жолдағы тәртіп – осы қағидаттың күнделікті өмірдегі нақты көрінісі. Қайда бара жатсақ та, басты мақсатымыз біреу болуы керек: жолға шыққан әр адам өз үйіне аман-есен оралсын.

Аружан БЕКСҰЛТАН.
Нарынқол ауылы.

КІТАП – ОТБАСЫНЫҢ РУХАНИ АЗЫҒЫ

Клуб мүшелерінің арасында үлгілі отбасылық оқу дәстүрін қалыптастырған Жансақовтар отбасын ерекше атап өтуге болады. Бұл әулеттің үлкені – 1945 жылы дүниеге келген Төлеуов Жақсылық, жұбайы Кежебаева Борах. Отбасының үлкендері қазақ классиктері мен қазіргі заман авторларының шығармаларын қызығушылықпен оқып, кітапты отбасының рухани азығына айналдырып келеді.

Осы отбасында кітапхана мен отбасының арасындағы «алтын көпір» қызметін атқарып жүрген немере келіні Жансақова Толғанайдың еңбегі айрықша. Толғанай ай сайын отбасы мүшелерінің сұранысы мен қызығушылығына сай кітаптарды өзі тандап, кітапханадан алып, үйдегі үлкендерге жеткізіп отырады. Қазақ әдебиетінің классиктерімен қатар, жаңа авторлардың шығармаларын да оқуға ұсынып, бірнеше буынның кітаппен байланысын үзбей келеді. Бұл – кітаптың отбасын біріктіретін рухани күш екенін көрсететін тағылымды үлгі.

Клубтың тағы бір белсенді мүшесі– Пірмұхамедтер әулеті. Көп балалы отбасының анасы Ақтолқын балаларымен бірге кітапхана өміріне белсене араласып, түрлі мәдени-көпшілік шараларға тұрақты қатысып келеді. Отбасындағы балалардың кітапқа деген қызығушылығы анасының қолдауымен артып, олардың шығармашылық қабілеттері де шырдала түсуде.

Жазира НУПТИЕВА,

Қонаев қалалық кітапханасының кітапханашысы.

Санитарлық-эпидемиологиялық бақылау басқармасы хабарлайды

Оқушыларға жүргізілетін тереңдетілген медициналық қарап тексеру

Мектепте тереңдетілген медициналық қарап-тексеру-бұл жыл сайынғы іс-шара, оны өткізу күнін алдағы жылы профилактикалық медициналық қарап-тексеруге жататын нысаналы топтардың тізімін жыл сайын қалыптастыра және жасай отырып, медициналық ұйымдар белгілейді және оны мектеп аумағына бара отырып, МСАК аумақтық ұйымының мамандары жүргізеді.

Бұл әсіресе балалар мен жасөспірімдер өмірінің мектеп жылдарында қажет, өйткені гормоналды және физикалық жағдайдың белсенді өзгеруі байқалады. Тексерулер медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі шеңберінде тегін жүргізіледі.

Кеңейтілген медициналық комиссиялар жасына қарай қарастырылған 6, 10, 12, 14, 15, 16 және 17 жас.

Мектепте медициналық тексерулер балалардың денсаулығын бақылау, қауіпті ауыққулар мен аурулардың ерте көріністерін жіберіп алмау үшін жүргізіледі. Балалық шақта, әсіресе жасөспірімдерде бұл өте маңызды. Гормондар өзгере бастағанда, жетілмеген денеде күтпеген жерлерде ақаулар пайда болуы мүмкін. Ал оқудың өзі ауыр жұмыс және стресстің массасы. Симптомдарды көрмеу және балаға уақытында көмектесу-оны болашақта күрделі мәселелерден арылту.

Алғашқы алдын ала медициналық тексеру нақты тұратын жері бойынша емханада бірінші сыныпқа түскен кезде жүргізіледі.

Әрі қарай, оқушылар әр оқу жылының басында тексеріледі. Профилактикалық медициналық қарап-тексеру мамандардың

қарап-тексеруін және МАЖ-да профилактикалық медициналық қарап-тексеруден өткені туралы деректерді толтыруды көздейді.

«Өтпелі» жас кезеңдерінде — 6, 10, 14, 15, 16 және 17 жаста-тереңдетілген (кеңейтілген) профилактикалық тексерулер жүргізіледі. 7, 8, 9, 11, 13 жастағы балаларды педиатр және тіс дәрігері тексереді.

Мысалы, 13 жастан бастап психотроптық, есірткі заттарының медициналық емес қолданылуына немесе болмауына тексеру жүргізіледі, 10 жастан асқан қыздарды қарау кезінде гинекологиялық тарихқа, шағымдарға, етеккір функциясының бұзылуына ерекше назар аударылады.

Тексеру кезінде 12 жастан асқан балаларда шаш өсу түріне (еркек немесе әйел түріне) назар аударады. Көрсеткімдер болған жағдайда қыздар балалар гинекологияна жіберіледі.

9 жастан 10 жасқа дейінгі балаларда абстрактілі-логикалық операциялардың, логикалық пайымдаулардың және т. б. қалыптасуы қосымша бағаланады.

Патологиялық өзгерістер анықталған кезде мектептің медицина қызметкері баланы тіркелген жері бойынша емханаға бейінді маманға қосымша тексеруге жібереді. Естеріңізге сала кетейік, барлық медициналық ақпарат медициналық құпия болып табылады, оларға тек ата — аналар мен жасөспірімнің өзі 15 жастан бастап қол жеткізе алады.

Тереңдетілген медициналық тексерудің мақсаты мен маңыздылығы ауруларды ерте анықтау, алдын алу, денсаулық тобын анықтау, дене шынықтыруға жіберу, мамандардың кеңестері, зертханалық және аспаптық зерттеулер болып табылады.

Біздің балаларымыз аурумен емес, мектептерді мол біліммен бітіруі үшін бізге денсаулықты сақтау және нығайту үшін барлық қажетті жағдайларды жасау ғана емес, сонымен қатар балалардың психологиялық тыныштығын сақтау және бағалау қажет.

Пестицидтермен уланудың алдын алу

Пестицидтер – ауыл шаруашылығында зиянкестермен, арамшөптермен және өсімдік ауруларымен күресу үшін қолданылатын химиялық заттар. Оларды дұрыс пайдаланбау адам денсаулығына қауіп төндіріп, улануға әкелуі мүмкін.

Пестицидтермен уланудың алдын алу үшін ең алдымен қауіпсіздік талаптарын қатаң сақтау қажет. Химиялық заттарды қолдану кезінде арнайы қорғаныш киімін, қолғапты, масканы пайдаланып, жұмыс барысында тамақ ішпеу, су ішпеу және темекі шекпеу керек.

Пестицидтерді тек нұсқаулықта көрсетілген мөлшерде қолданып, балалар мен жануарлардың қолы жетпейтін, арнайы белгіленген жерде сақтау маңызды. Бос ыдыстарын тұрмыстық мақсатта қайта пайдалануға болмайды.

Жұмыс аяқталғаннан кейін қолды және бетті сабынмен мұқият жуып, қорғаныш киімдерін тазалау қажет. Пестицидтерді желді ауа райында немесе су көздеріне жақын жерде қолдануға жол берілмейді. Улану белгілері – бас ауруы, жүрек айнуы, құсу, әлсіздік, бас айналу, тыныс алудың қиындауы байқалған жағдайда, зардап шегушіні таза ауаға шығарып, дереу медициналық көмекке жүгіну қажет.

Пестицидтерді қауіпсіз пайдалану – өз денсаулығыңызды, жақындарыңыздың және қоршаған ортаның қауіпсіздігін сақтаудың маңызды шарты.

Н. МЕДЕТОВ,
«Қонаев қаласының санитариялық–эпидемиологиялық бақылау басқармасының бастығы